

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS6981>

Number: 55 , p. 209-224, Spring II 2017

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

22.02.2017

20.04.2017

RESMİN SOYUT VE SOYUTLAMADAKİ YÜZÜ: YENİ-PLASTİSİZM

*NEO-PLASTICISM: THE ABSTRACT FACE OF ART, AND
THE FACE OF ART IN ABSTRACTION*

Yrd. Doç. Dr. Melek Akyürek

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

Öz

XX. yüzyılda, sanatta nesnel dünyanın terk edilişiyle birlikte, sanatın da yüzünde değişimler meydana gelmiştir. İnsan duyularının ötesinde akılla kavranan resim, kendi plastik öğelerini ortaya koymuş ve sanatçıların bakış açılarında köklü bir değişiklik olmuştur. Sanat, doğanın taklidinden uzaklaşmıştır. Geometrik öğelerin hacimlendirilmeye başvurulmadan, ana renklerle kullanıldığı, dengeli kompozisyonlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu akım Neo-Plastisizm (Yeni-Plastikçilik) olarak karşımıza çıkmaktadır. Piet Mondrian, Theo Van Doesburg, Bart van der Leek, Georges Vantongerloo, Vilmos Huszár gibi sanatçıların oluşturduğu bu Neo-Plastisizm akımı, XX. Yüzyılda etkili olmuştur. Bu çalışmada, Neo-plastisizm akımının anlamı, amacı ve resim sanatında, akımı kullanarak çalışmalar üreten sanatçıların eserleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Akım, 1912-1917 yıllarında özellikle etkili olmuş ve bu akım üzerinde kuramsal ve plastik araştırmalar yapılmıştır. Sanattaki biçim ve içerik farklı bir boyuta taşınmış, soyutlama ve soyut eserler üretilerek, evrensel öğelerle yeni biçim anlayışı ortaya çıkarılmıştır. Temsilden vazgeçilen bu sanatta, yüzyıllardır süregelen doğa taklitçiliği bir tarafa itilmiş ve yenedünya görüşüne uygun eserler ortaya konmuştur. Çalışmada sanatçıların sanat felsefeleri ve sanatçıların eserlerinin çözümlenmelerinde betimleme araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, konuyla ilgili görsel ve yazınsal literatür taraması yapılmış ulusal ve uluslararası kitap, dergi, makale, bildiriler vb. taranmıştır. Çalışma, konuyla ilgili resimler üreten sanatçılarla sınırlandırılmıştır. Yapılan araştırma doğrultusunda sonuç bölümü oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Neo-Plastisizm (Yeni-Plastikçilik), Soyutlama, Soyut, Piet Mondrian, Theo Van Doesburg

Abstract

With the abandonment of the material world in art in the 20th century, when humans produced their plasticized versions of art understood by the mind beyond the senses, the face of art as well as the perspective of the artists underwent a profound

change, which led to balanced compositions that avoided representing nature and depicted geometric objects without volume using primary colours. This movement, led by artists such as Piet Mondrian, Theo Van Doesburg, Bart van der Leek, Georges Vantongerloo, and Vilmos Huszár was called neoplasticism. This study aims to describe the basics and the aims of neoplasticism and to analyze the works of art by artists of this movement. Neoplasticism was especially dominant between 1912 and 1917, and theoretical and plastic studies were made in this period. It added a new dimension to style and content of art, and through the use of abstraction and production of abstract works of art, introduced a new understanding of style of universal items. By abandoning simile, this movement of art brushed aside the centuries long tradition of imitation of nature, and its works of art were in line with the new view of world. For the purposes of this study, books, journals, articles, reports on the movement were reviewed, and the philosophies and analyses of the works of art of the artists were described. The pictures analyzed in this study are limited to the artists who were part of this movement. Conclusions were made according to the analyses performed.

Keywords: Neo-Plasticism, Abstraction, Abstract, Piet Mondrian, Theo Van Doesburg

GİRİŞ

XX. yüzyılda birçok alanda değişme meydana gelmiştir. XX. Yüzyıl, sanat akımlarının doğumunun yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. "XX. Yüzyılın başında Fovizm, Kübizm, Fütürizm, Konstrüktivizm gibi birbirinden farklı pek çok akımın genel ilkesi 'soyutlama' olmuştur. Dış gerçekliğe tam anlamıyla sırtını dönmeyen bu akımlar, dâhilinde ele alabileceğimiz pek çok sanatçı, izleyicinin önüne ancak 'biçimsel çözümlenme'yle algılanabilecek yapıtlar çıkartmıştır. Ancak biçimlerin parçalanarak soyutlandığı, nesnelere tanınmaz hale geldiği Analitik Kübist resimlerle saf bir soyuta varılmamış; nesne, varlığını korumuştur"(Antmen, 2010: 80). Soyut sanatla beraber nesnel dünyadan tamamen vazgeçilmiştir. "Soyut sanat, XX. yüzyıl modernizmini başlıca ifade biçimi olmuş, XIX. Yüzyıl sonunda İzlenimciler'den başlayarak gelişen soyutlama eğilimi, sanatçıların görünen dünyanın gerçekliğinden aşama aşama kopuşu beraberinde getirmiştir. Tek bir sanatçıya ya da akıma atfedemeyeceğimiz bu kopuşu, dış gerçekliğin yerine sanatın kendi öz gerçekliğini koyan, böylece renk, çizgi, espas gibi biçimsel öğelere odaklanan pek çok sanatçı birlikte gerçekleştirmiştir. XX. Yüzyıl başına tarihlenen her akım, genel bir eğilim olarak soyutlamayı benimsemiş, 'sanat için sanatçı

bir yaklaşım içinde akademik ve natüralist ifadeden ayrılmıştır"(Antmen, 2010: 79). Soyut sanatın temsilcilerinden Kandinsky, sanata yeni bir boyut getirmiştir. "Sanat ve doğayı birbirinden ayıran, sanatın da doğa gibi kendine özgü bir gerçekliği olduğuna inanan Kandinsky'ye göre sanat doğayı taklit etmeyi bırakmış, kendi doğasını ortaya koymaya başlamıştır. Kandinsky, 'Über das Geistige in der Kunst' adlı kitabında (1911) soyut resimden ne anladığını ve bu yoldan ne anlatmak istediğini açıklamıştır. Kandinsky, tin sözcüğünü maddesel, ruhsal ve düşünsel anlamda kullanıyor... Kandinsky o yıllarda aralarında Mondrian'ın da bulunduğu birçok sanatçının ilgisini çeken Teosofi akımından çok etkilenmiştir... Bu akımın temel düşüncesine göre madde ve tin karşıtlık değil, aynı ilkenin değişik aşamalarıdır. İnsan duygularını aşarak en üst düzeye, tinselliğe ulaşabilir. Tinin belirginleştiği, duyularla algılanabildiği tek alan, sanattır"(İpşiroğlu, 2009: 47). Sanatta da tinsellik ön plana çıkarak yeni bir bakış açısı geliştirilmiştir. Bu bakış açılarıyla değişen dünya görüşüyle beraber evrenselliğin önem kazandığı, geometrik biçim anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayış, bizi ana renklerin kullanılarak, rasyonel bakış açısıyla Neo-Plastisizm'e getirmiştir.

NEO-PLASTİCİSM (YENİ PLASTİSİZM)

Neo-Plasticism (Yeni Plastisizm)'in tanımını ilk olarak ele alırsak: Neo-Plasticism, "Mondrian'ın, Hollandalı felsefeci M.H.J. Schoenmaekers'in doğanın bütünlüğüne ve bu bütünlüğün çizgilerin geometrik kesişmeleriyle ifade edilmesine ilişkin mistik ve transdantal (aşkın) düşüncelerinden etkilenerek De Stijl akımı içinde geliştirdiği estetik kavram olarak açıklanmıştır. Mondrian, Schoenmaekers'in de nieuwe beelding (yeni plastik/biçim) deyimini "yeni plastisizm" olarak kullanmış ve Le Néoplasticisme (1921; Yeni-Plastisizm) adlı kitabında yeni plastik sanatın, biçim ve rengin dikdörtgen bir düzlemde bir bütün olarak tanımlanmasıyla başladığını öne sürmüştür. Mondrian, Yeni plastisizm ilkelelerini en yetkin biçimiyle 1920'lerin başında yatay-dikey çizgiler, ana ve nötr renklerle oluşturduğu Kırmızı, Sarı ve Mavi Kompozisyon (1921; Belediye Müz., Lahey) gibi yapıtlarında uygulamıştır "(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 1).

Neo-plastisizm, Kübizm'den çıkmıştır ve Mondrian'ın 1912'den 1917'ye kadar süren kuramsal ve plastik araştırmalarının sonucudur. Dik açı ile üç ilkel renk (mavi, sarı, kırmızı) ve renk sayılmayan siyah, beyaz, gri Neo-plastisizm'in öğeleridir. Neo-plastisizm daha sonra geometrik soyutlamanın kökeni olmuştur. Avrupa Rasyonalizminin biçim anlayışı Neo-plastisizm'e dayanmaktadır.

"Neo-Plastisizmin kuruluş prensibi, Theo van Doesburg tarafından açık bir şekilde şöyle tanımlanıyordu: 'Akıl, henüz yapmaya başlamadan önce sanat yapıtını bütünüyle algılamalı ve şekillendirmelidir... Ne doğadan ne duyulardan ne de sezgilerden edinilen yapısal izlenimleri taşımalıdır...Lirikliği, dramatikliği, sembolizmi ve benzeri her şeyi bir kenara atıyoruz.' demiştir"(Thompson, 2014: 158).

"Theo van Doesburg ile Piet Mondrian arasında 1924-25'te, Paris'te yaşanan fikir

ayrılığının sebebinin, genellikle, Doesburg'un Neo-Plastisizmin biçim haznesine çaprazları dahil etmesi olduğu söylenmektedir. Ama bundan fazlası söz konusudur. Pratikte, Mondrian, hem doğal hem de manevi düzende insan öznesinin 'düşey' konumunu en uygun şekilde karşıladığına inandığı bir 'gerçeklik modeli'ne-bir felsefeye, dünya görüşüne- ulaşmıştır. Mondrian, Doesburg'un tavrını ve 1925-1930 yıllarında yapıtlarıyla da desteklediği çaprazlarla ilgili-iyi veya kötü- görüşünü, bu modelin istikrarını bozan bir şey olarak görüyordu. 1930 itibariyle van Doesburg'un, Karşıt Kompozisyon XIII (1925-26) gibi yapıtlarında da görüldüğü gibi, sadece çapraz kullanmaya başlaması, Eş Zamanlı Karşıt Kompozisyon'daki (1929) gibi yapıtlarda fark edilebilen daha akıcı ve baş döndürücü dinamiklerin gelişmesine yol açmıştır...1930'ların ortaları Mondrian'ın, Neo-Plastisizm'in ya da De Stijl'in-kesişecek şekilde özenle yerleştirilmiş yatay ve dikey çizgilerle, içi ana renklerle doldurulacak, sınırları belli alanlar yaratan bir kafes sisteminin oluşturulduğu- gelişkin haznesini en rafine, en geniş şekliyle kullanmaya başladığı yıllar olmuştur."(Thompson, 2014: 196). Neo-plastisizm (Yeni-Plastikçilik) Mondrian'ın inandığı, fizik ötesi bir dünya tasarımının sanattaki yansımasıydı. Hakikat, ona göre, gözlerimizle gördüğümüz ve nesnelere dolu bu dünyanın ötesinde, ancak akılla kavranabilen tanrısal bir şeydi.

"Neo-Plastisizm terimi, De Stijl akımının ayrılmaz bir parçasıdır. Terim, grubun siyah, beyaz ve griye ek olarak üç ana renkle sınırlandırdığı renk paleti yaklaşımını tanımlıyordu; kompozisyonun öğeleri yatay, düşey çizgiler ve dikdörtgen düzlemlerle kısıtlıydı... De Stijl tarzı soyutlamaya giden yolu, sanatçıların giderek daha az kullandığı doğal formlarla açmıştır. ..." (Farthing, 2012: 406-407). De Stijl hareketi, "algılama nesnelere rastlantısal görünümünü, eserlerin dışında bırakmak, sanatçının kişiliğindeki ve dolayısıyla sübjek-

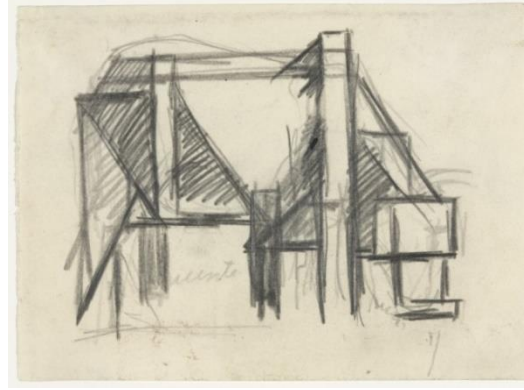
tifliğindeki keyfiliği dışlamak, evrensellik, katı bir objektiflik ve sistematik söz konusu hareketin temel ilkeleridir. 'Şeyleri birbirinden farklılaştıran şeyi değil, kendi aralarında ortak olarak sahip oldukları şeyleri plastik olarak sunmak(...) bir zorunluluktur, çünkü bu şekilde, bizleri temel olandan saptıran özgünlük ortadan kalkmış olacaktır; genel olan şey var olmaya devam eder; şeylerin tasvir edilmesi, yerini ilişkilerin tasvirine bırakır'(De Stijl, cilt:II). Evrensel ve genel olma istenci, kaçınılmaz bir biçimde soyuta varır; fakat bu, anlamı gerekli kılan bir soyutlamadır, çünkü anlamı postüla alarak ortaya koymaktadır"(Farago, 2006: 191). Bu görüşlerle Neo-plastisizm temel felsefesini açıklamıştır.

SOYUTLAMA VE SOYUT ÇALIŞAN SANATÇILARDAN ÖRNEKLER THEO VAN DOESBURG

1883 yılında doğan Hollandalı ressam mimar ve sanat eleştirmeni olan Theo van Doesburg, De Stijl grubunun kurucusudur. Mondrian ile 1914'ten sonra Yeni-Plastisizm

akımından etkilenecek dergi çıkarmıştır. "1924'ten başlayarak resimlerindeki yatay ve dikey öğelere kompozisyona hareket kazandıran eğik yüzeyleri eklemiş ve bu resimlere karşıt-kompozisyonlar adını vermiştir. Bu yeni gelişme karşısında Mondrian, Doesburg'la anlaşmazlığa düşmüş ve gruptan ayrılmıştır" (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, cilt 1: 463).

"Theo van Doesburg'un meşhur ve etkili tablosu İnek resmi, inek resminden yola çıkarak aynı konuyu artık bir ineğe hiç benzemeyecek şekilde kübist tarzda ineği nasıl soyutladığını evreler halinde gösterir...Nitekim inek ile tablo arasında gözle görülen herhangi bir benzerlik olmadığı gibi, serinin ilk ve son resimleri arasında da hiçbir benzerlik yoktur. Van Doesburg, soyut sanatın doğadan-nesnel görsel gerçeklikten- yol çıkması gerektiğini anlatmaya çalışmıştır. O dönemde, soyutlamaya giden yol bir şekilde geometrikleştirmekten geçiyordu; modern neredeyse bu anlama geliyordu (Danto, 2015: 26).

Resim 1: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon (İnek), 1917, Kağıt üzerine kurşun kalem, 11.7 x 15.9 cm, Moma Müzesi.

<https://www.moma.org/collection/works/85590?locale=en>

Resim 1'de sanatçı, ineği kübist anlayışla ele almış, mekânı boşluk olarak kullanmıştır. Sanatçının çalışmasında ineğin baş kısmı dikdörtgenlerden oluşturulmuş, boyun gövde ve bacaklarda ise geometrik şekillere

dikdörtgen, üçgenlere yer verilmiştir. Çizimde yuvarlak hatlar ve ayrıntılar kullanılmamıştır. Resimde soyutlamaya başvurulmuş hacimlendirme yapılmamıştır. Derinlik az da olsa perspektif tekniğiyle belirli bölümlerde

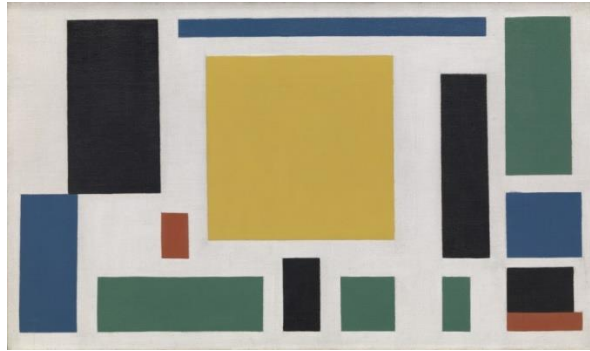
verilmiştir.

Resim 2: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon (İnek), 1917, Kağıt üzerine guaj boya, yağlıboya ve füzen, 39.7 x 57.7 cm, Moma Müzesi.
<https://www.moma.org/collection/works/35396?locale=en>

Resim 2'de van Doesburg tarafından, kübist tarzda ele alınmış olan inek, geometrik şekillerde çizilmiştir. Parçalar düz olarak beyaz, siyah, mor renklerle, boşluk ise yeşille hacimlendirme yapılmadan boyanmıştır. Nesnel görüntüden uzak, akıl yoluyla yapılan

ve keskin çizgilere başvurulmuş bir biçim anlayışı benimsenmiştir. Çalışmada geometrik şekiller arasında bir denge söz konusudur. Resimde ineğin ayrıntılarına girilmediği görülmektedir.

Resim 3: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon VIII (İnek), 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 37.5 x 63.5 cm, Moma Müzesi.
<https://www.moma.org/collection/works/79189?locale=en>

Resim 3'te baktığımızda duyular dünyasına seslenen, bilinen bir nesneden söz etmenin mümkün olmadığını söylemek mümkündür. Boşluk olarak değerlendirilebi-

lecek bir alanda, tamamen soyutlanmış kare ve dikdörtgenlerden oluşturulmuştur ve tüm yüzeye yayılmış, geometrik şekiller görülmektedir. Bu şekiller sarı, yeşil, mavi, kahve-

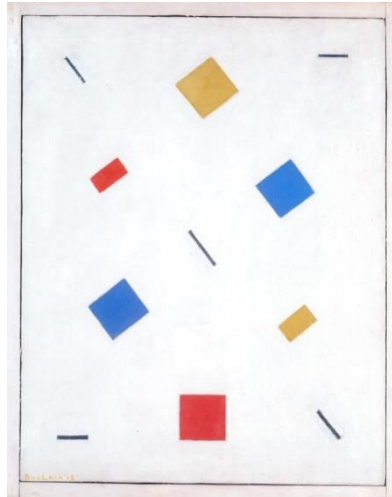
renge ve siyahtan meydana getirilmiştir. Geometrik şekillerin dağılımında bir denge gözlemlenmiştir. Çalışmada beyaz bir zemin üzerine şekillerin gelmesiyle çalışma oluşturulmuştur.

BART VAN DER LECK

Bart van der Leck, 1876 yılında, boyacı bir babanın oğlu olarak doğmuştur. Yirmi iki yaşında, Amsterdam'da Uygulamalı Sanatlar Devlet Akademisi'nde okumak için burs elde etmeyi başarmıştır. 1904'te mezuniyetten sonra Van der Leck, kendi tarzını geliştirmiştir. Destekçisi Helene Kröller-Müller, 1913-1939 arasında 42' den fazla resim ve 400 çizimleri satın almıştır. Sanatçı bir süre cam ressamı

olarak çalışmıştır. 1906'da resim stilini değiştirip Amsterdam'daki emprestyonistlerin etkisi altında bir seri portre (bir bölümü yaşlı kadınlar) yapmıştır. Bu çalışmalar titiz, gerçekçi ve monokrom çalışmalardır. Van Der Leck, Fransa'daki kötü koşullardan etkilenecek tematik bir değişim içerisine girmiştir. Hollanda'ya döndükten sonrada yeni bir sanat dili yaratmaya, yeni topluma katkı sağlamaya çalışmıştır. Paris'te gördüğü Mısır sanatından esinlenerek, yavaş yavaş daha soyut çalışmalar üretmiştir. Kişisel, anıtsal bir gerçekçilik geliştirmiştir

(<https://www.codart.nl/guide/exhibitions/bart-van-der-leck/>).

Resim 4: Bart Van Der Leck, Kompozisyon, 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 54.3 x 42.5cm, Tate Müzesi. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/leck-composition-t00896>

Van der Leck, 1916'da Piet Mondrian'la karşılaştıktan sonra tamamen soyut kompozisyonlar üretmiştir. Bunu takip eden yılda De Stijl' in kurucularından olan sanatçı, geometrik abstract sanatta eserler üretirken diğer yandan figüratif elemanları da kullanmıştır.

Resim 4' de, dikdörtgen ve karelerden

oluşan beyaz bir fon üzerine tamamen soyut, yüzeye dağıtılmış bir çalışma görülmektedir. Bilinen nesnel bir objeden yola çıkılmadan, tamamen soyut ve hacimsiz bir düzenleme yapılmıştır. Dikdörtgen ve kareler kendi içinde neredeyse eşit boşluklar bırakılarak mekâna dağıtılmıştır. Çalışmada ana renkler kullanılmıştır.

Resim 5: Bart van der Leek, Fırtına, 1016, Tuval üzerine yağlıboya.
<http://krollermuller.nl/en/bart-van-der-leek-the-tempest-1>

Bart van der Leek, Resim 5'de radikal renk, biçim ve içerik olarak sadeleştirmeye gitmiştir. Çalışmada iki balıkçı kadın görülmektedir. Çalışma, kesin çizgilerle sınırlandırılmış formlar ile kurgulanmış ve güçlü renkler kullanılarak yapılmıştır. Kadın figürleri düz siyah renk ile sadece dış kontur çizgileriyle belirtilmiştir. Formun iç yüzeyleri düz renge boyanmış, biçimler soyutlanmış ve bu tarzın genel yapısına uygun olarak tüm ayrıntılar resimden atılmıştır. Arka fonunda sarı renge yer verilmiştir. Figürlerin karşısına bir deniz manzarası yapılmıştır. Mavi olarak boyanan deniz ve denizin üstünde bir gemi formuna benzeyen şekil bulunmaktadır. Gemi formu koyu kırmızı ve siyahtan oluşturulmuştur. Çalışmada formlar, renkler tamamen kurgusal olarak yapılmıştır.

PIET MONDRİAN

1872 yılında Hollanda'da doğan De Stijl sanat hareketinin kurucularından Mondrian, Protestan eğitimi aldıktan sonra 1892'de Amsterdam Sanat Akademisine girer. Bu yıllarda ki çalışmaları natüralist, empresyonist tarzda yaptığı manzara çalışmalarıdır.

Mondrian, 1909'da Teozofi Topluluğuna katılmıştır. Sanatçının daha sonraki gelişimini, Blavatsky'nin çalışmaları ve ruhani bir akım olan Rudolf Steiner'in Antropozofi este-

tik görüşü etkilemiştir. Mondrian'ın hayatının geri kalanında yapacağı çoğu çalışma bu ruhani anlayış üzerinde yapacağı arayıştan ilham alınarak yapılacaktır. Mondrian daha sonraki çalışmalarını, 1911'de Amsterdam'daki Moderne Kunstkring Cubism sergisinden derinlemesine etkilenerek yapacaktır. 1911'de Mondrian Paris'e taşınmıştır"(https://tr.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian). Paris'li yıllarda Picasso ve Braque'nin etkisiyle Kübist eserler üretmiştir. 1913'de teozofi çalışmalarıyla, doğadan kopyalardan kaçınmıştır. Bart Ven der Leek ve Theo van Doesburg'le tanışmasıyla De Stijl akımıyla Neo-Plastisizm'i kurmuştur.

"1910-14 tarihleri arasında doğadan soyutlamalar yapmaya başlayan, 1914 yılına geldiğinde resimlerinde dikey/yatay çizgiler ve temel renkler dışında hemen hiçbir öğeye rastlanmayan Hollandalı ressam Piet Mondrian XX. Yüzyılda soyut sanatın en önemli figürleri arasındadır. Mondrian, 'Yeni-Plastisizm' olarak adlandırdığı geometrik soyut anlayışa göre sanat, evrenin değişmez yasalarının bir tür yansımasıdır. Bu yasalar, Mondrian'ın tuvaline çeşitli boyutlardaki dikdörtgenlerin oluşturduğu asimetrik bir ağ olarak yansımaktadır. Kompozisyonda herhangi bir merkezi odak noktası bulunmaması, izleyicinin gözünü tuvaldeki ilişkiler ağına

çekmektedir: Dik ve yatay çizgilerin ve temel renklerin birbiriyle ilişkisi... Mondrian'ın resmi tümüyle zihinsel, rasyonel, geometrik bir disiplin üzerine temellenmiş, bu yönüyle modernist anlayışın tam bir yansıması olarak görülmüştür... Yeni bir dünyanın yeni bir sanatsal ifade biçimine gereksinim duyduğuna inanan Mondrian da Neo-Platonik fikirlerin etkisinde kalmış, görünüşlerin ötesindeki öze varmak, bu özü ifade edecek biçimsel dili geliştirmek çabasında olmuştur”(Antmen, 2010: 83).

“Mondrian, 1917 ve 1918 yılları arasında “De Nieuwe Beelding in de schilderkunst” makalesini yayınlamıştır. Mondrian'ın bu teori üzerine yaptığı en iyi ve sıkça alıntılanan ifadesi, H.P. Bremmer'e 1914'e yazdığı bir mektupta ortaya çıkmıştır. “Çizgileri ve farklı kombinasyonlardaki renkleri düz zemin üzerine yansıtarak genel güzelliği en belirgin şekilde ifade etmek için kullanıyorum. Doğa bana ilham kaynağı oluyor beni diğer ressamalarda olduğu gibi farklı bir duygusal pozisyona sokuyor ve bu bana bir şeyler yapmamı tetikliyor. Fakat ben hala varlıkların en basit ve gerçek haline ulaşmak istiyorum ta ki onların özünü bulana kadar. Enine ve boyuna çizgilerin hesaplamayla olmayan onun yerine farkındalık ile yaratılarak estetiğin en basit halinin uyumunu yansıtacağına inanıyorum ve bu uyum renkler eklenerek gerçek kadar güçlü bir sanat eseri haline getirilebilir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian). Sanatçı, ulaşmak istediği hedefi net bir biçimde belirtmiş ve araştırmalarına devam etmiştir.

“Kandinsky'den dört yıl sonra ilk soyut resim denemelerine başlayan Piet Mondrian soyut sanatı artık öznel yaşantıların anlatım aracı olarak değil, evrensel bir biçim dili olarak görüyordu. 1919'da yayınlanmaya başlayan 'De Stijl' adlı dergide çıkan 'Resim Sanatında Yeni Biçimlendirmeler' adlı yazısında: 'Günün uygar insanının yaşamı giderek doğadan uzaklaşıyor ve soyut yaşama dönüşüyor' diyor. Mondrian'a göre, sanat da bu gelişmeye adım uyduracak ve natüralist

sanat yerine soyut sanata bırakacaktı. Soyut sanat bireysel değil, evrensel olacaktı. Bireysel özellikler gösteren doğa biçimlerini ve renklerini tekrarlamayacak, onlardan soyutlanmış olan evrensel bir biçim-dili yaratacaktı. Soyutlama sözünden Mondrian, bilincin eleme gücünü anlar ve bu gücü yerine göre 'yok etme' ve 'yıkma' diye tanımlar. Yazılarında sık sık geçen evrensel-bireysel, nesnel-öznel, dış- iç, düşünce- madde, erkek- dişi deyimleri onun dünyayı karşıtlıkların savaşı olarak anladığını gösteriyor. Bu karşıtlıklardan doğan denge bozuklukları, Mondrian'ın sanatının çıkış noktasıydı; bu sanatın ereği ise uyum ve dengeye ulaşmaktı. Mondrian'a göre geleneksel sanat bu dengeyi bulamamıştı... Bu yüzden Mondrian, düşüncesinde doğayı yıkarak, yok ederek dengeye varabileceğine inanıyordu”(İpşiroğlu, 2009: 51-52)

Mondrian'ın çalışmalarında denge söz konusudur. Sanatçı bunu yaparken de resim yüzeyini yatay ve dikeylere bölmektedir. Dikey ve yataylar temel yönler olmakla beraber, dikeyler; nesnel, evrensel ve erkeksi olanı, yataylar; öznel, maddesel ve dişi olanı temsil etmektedir. Salt gerçeklik için doğadaki temel biçim ve renkleri ele almaktadır. Bunlardan olan mavi, kırmızı, sarı gibi ana renklerdir.

Mondrian, 1926'da şunları belirtir; “Neo-plastik, resim oluşturucu öğeleri ve bunları kompozisyonunu doğal şekilde çıkarmıştır. Bu nedenledir ki, Neo-plastik resim gerçek soyut resimdir. Doğallıktan çıkarmak, soyutlamaktır. Soyutlama ile saf soyut ifadeye ulaşırız. Doğallıktan çıkarmak, derinleştirmektir.” Mondrian'ın sanatı bir düzlem sanatıdır. Onun çizdiği dikgenleri dinamikleştiren bir gerilim vardır. Mondrian'ın sonlu kompozisyonlarında, sonsuzluğun yaratımı söz konusudur (Fargo, 2006: 193).

“Mondrian, Stijl dergisinin dışında diğer Avrupa dergilerinde yayınlamak için ve dağıtmak için Neo-Plastisizm'i anlatan bildiriler dağıtmış ve şunları eklemiştir: 'Neo-Plastisizm, kişisel bir görüş olarak anlaşılmalıdır. Neo-Plastisizm, eski ve yeni bütün

sanatın mantıklı bir aşamasıdır. Onun yolu herkes gibi açık olup, bir prensip olarak kullanılması gerekir'. "Bizim hale, içinde bulunduğumuz yaşamın zıt kuvvetlerinin keskin çizgilerle belirlediği makinalaşmış dünyamızda, gerçeği keyfi hisle öğrenmeyi denemenin, bizi bir hal çaresine götürebileceğini düşünmek mantıksızdır. Sanatın hala, sadece görüntüleme, olaylara ve geleneklere dayanarak (değişici bir gerçek) yaratmasına hiçbir gerek yoktur"(Turani, 1999: 605).

"Mondrian, Dostu Sweeey'e Kübizm'den ayrılık edenlerini şöyle açıklar: 'Biliyorsunuz ki, Kübizm'in niyeti oylumları ifade etmekte. Üç boyutlu oylum (doğal olanı) demek ki mevcuttu. Bu gene gösteriyor ki, Kübizm gerçekte doğasal kalıyor ve soyutlaşmaya gidiyordu, fakat soyut değildi. Bu benim soyutlaştırma anlayışına zıttı. Benim soyut anlayışına göre oylumun yok edilmesi gerekiyordu. Bundan ötürü en satıh'a hizmet ile hacmi tahrip etmeye yardım. Bundan sonraki sorun, yüzeyi de tahrip etmekte. Ben bunu, yüzeyleri boydan boya kesen hatların yardımı ile yaptım. Fakat yüzeylere pek o kadar dokunulmuş olmadı. Nihayet yalnız çizgiler çizdim ve bunları renklendirdim. Şimdi biricik problem bu çizgileri aynı şekilde karşılıklı kontrastlarla yok etmekte. Belki kendimi açık olarak anlatamadım, fakat bu size benim kendimde kübist etkiye nasıl son erdiğimi açıklar'(Turani,1999: 606).

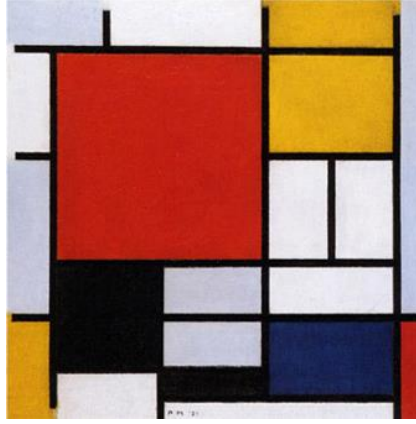
"Mondrian'ın bütün amacı, doğayı resminden atmaktı. Sanat, doğaya egemen bir dünya idi ona göre. 1917'de yazdığı bir yazısında şöyle diyordu: '...Resim yaparken, mümkün olduğu kadar saf olan ilkel renkler, doğal renklerin soyutlaştırılmasını gerçekleştirirler. Objeye bağlı olmayan sanat gösteriyor ki, sanat ne bizim tasarladığımız gibi bir dış görünüşün ifadesidir, ne de bizim yaşadığımız yaşamın ifadesidir. Sanat daha çok tam gerçekliğin ve gerçek hayatın tayin edilmeden, fakat plastik sanatlarda gerçekleştirilebi-

len ifadesidir"(Turani,1999: 603).

"Benim, resimde değiştirmeye zorunlu olduğum ilk şey renkti. Saf renk rehine olarak doğa rengine son verdim. Doğa renginin tuval üzerinde gösterilemeyeceğini hissetmeye başladım. İçgüdüsel olarak duymaya başladığım şey, resmin doğa güzelliğini anlatabilmesi için, yeni bir yol bulmanın zorunlu olduğu idi." Mondrian yazısına şöyle devam ediyor: "Benim, içinde iki şeyi kavradığım problem aydınlanmıştı. Birincisi: Tasvir eden sanatta, gerçeğin, yalnız renk ve biçimin dinamik hareketlerinin dengesi ile anlatılabileceği; ikincisi: saf araçların, amaca ulaşmak için en etkili yolu garanti ettiği....Gittikçe, kompozisyonun sonunda bütün eğik çizgileri, dikey ve yatay hatlardan ibaret kalıncaya kadar çıkardım. Bu yatay ve dikey çizgiler, birbirinden ayrık ve serbest haç şekilleri meydana getirdiler. Denizi, göğü ve yıldızları gözlemleyerek, bunların fonksiyonlarını, birbirini kesen birçok dikey ve yatay çizgilerle biçimlendirmeyi denedim. Doğa, oylumda biçimler meydana getirir. Gerçekte her şey oylumdur. Bizim boş oylum olarak baktığımız biçim de bunun gibidir. Bir birlik meydana getirmek için, sanatın, doğanın dış görünüşü değil, aksine doğanın gerçeğini izlemesi gerekir"(Turani, 1999: 604).

Mondrian 1910-11 yılları arasında Hollanda'da Kübist ressamı araştırma yapmıştır. Resmin zemininde çizgi ağı oluşturmuş, renk paletini azaltmıştır. Mondrian, 1912-14 yıllar arasında Paris'te yaşadığı zamanlar ağaç ve bina resimleri yapmış ve soyutlama sürecini daha ileriye götürmüştür.

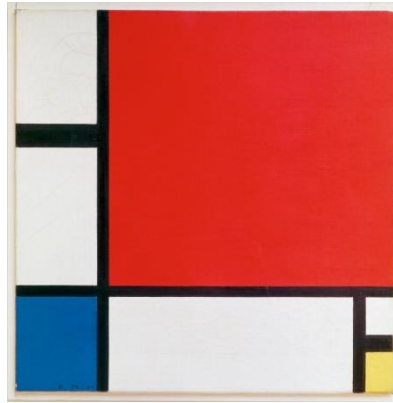
"Mondrian'ın sanatı evrensel değerleri ve (yin ile yang birleşmesinde olduğu gibi) karşıtların yan yana geldiği varoluşu dile getiriyordu; ona göre, yaptığı dinamik fakat uyumlu tablolar henüz gerçekleşmemiş fiziksel ve ruhsal dünyanın modelleri olarak görülmeliydi, böyle bir dünyada da resmin gereği olmayacaktı"(Lynton, 2004: 82).

Resim 6: Mondrian, Büyük kırmızı bir uçak, sarı, siyah, gri, mavi ile kompozisyon, 1921, Tuval üzerine yağlıboya, 59,5 x 59.5 cm, Gemeentemuseum, The Hague, The Netherlands
<http://www.pietmondrian.info/lifetime-evolution/lifetime-evolution.html>

Resim 6'da yatay ve dikey çizgilerin iki zıt gücünü ifade eden bir çalışma görülmektedir. Bunlar her yerde ve her şeyde bas-kındırlar. Geometrik düzenlemede solda büyük bir kırmızı kare ve onun çevresinde siyah kontur çizgileriyle bölünmüş dikdörtgen ve kareler görülmektedir. Çalışmada asimetrik

bir düzen benimsenmiş, renkler düz olarak boyanmış, nesnel dünyadan hiçbir öge kullanılmamıştır. Resim tamamen soyut olarak ve beyaz, sarı, kırmızı, mavi renklerden oluşturulmuştur. Tüm geometrik şekiller ve renklerde denge söz konusudur.

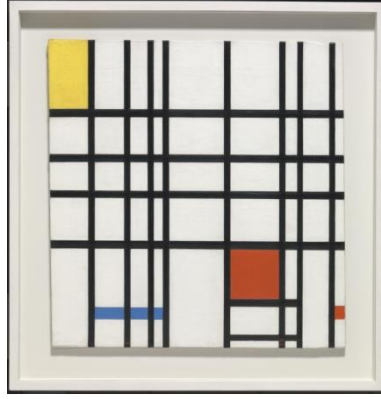
Resim 7: Mondrian, Kırmızı, mavi ve sarı ile kompozisyon, 1930, Tuval üzerine yağlıboya, 46 X 46 cm, Kunsthaus Zürich.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Piet_Mondriaan,_1930_-_Mondrian_Composition_II_in_Red,_Blue,_and_Yellow.jpg

Resim 7'de çalışma, geometrik şekillerden kare, dikdörtgenden oluşturulmuştur. Sanatçı, eserinde kırmızı bir kare, siyah konturlarla çevrelenmiş beyaz dikdörtgenler,

mavi ve sarı kareler kullanmıştır. Sanatçının çalışmasında asimetrik bir düzen benimsenmiştir. Resimde dengeli bir yapı görülmektedir. Mondrian, bireysellikten çıkarak evren-

sel değerlerle çalışmalarını yapmıştır. Mondrian, karşıtlıkların dengesi, simetrisizleşme, boşluk ve doluluk, içsellik ve dışsallık, madde ve tinin ilişkilerini ele almıştır.

Resim 8: Mondrian, Sarı, mavi ve mavi ile kompozisyon, 1937-42, Tuval üzerine yağlıboya, 72.7 X 69.2 cm, Tate Müzesi.

<http://www.tate.org.uk/art/artworks/mondrian-composition-with-yellow-blue-and-red-t00648>

Resim 8'deki çalışma, beyaz zeminin siyah kontur çizgileriyle dikey ve yataylara ayrılarak sadece birer parçanın sarı, kırmızı ve maviye düz olarak boyanması ile oluşturulmuştur. Çalışmada saf renkler kullanılarak oluşturulmuş, asimetrik bir kompozisyon görülmektedir. Resimde mümkün oldukça az renk kullanılmış ve siyah konturlarla dikey ve yatay çizgiler belli bir ritme göre düzenlenmiştir. Resmin geneline beyaz fon hâkimdir. Eserde ızgara düzeni benimsenmiş ve kurgu büyük bir dikkatle yapılmıştır.

VİLMOS HUSZÁR

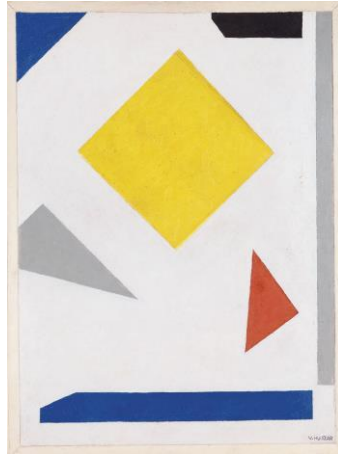
1884 yılında doğan Macar sanatçı, De Stijl hareketinin kurucu üyelerindendir. 1905'te Hollanda'ya göç etmiştir. Kübizm ve Fütürizm'den özellikle de Mondrian ve Theo van Doesburg'u da kapsayan sanatçılardan etkilenmiştir. Birçok eserini bu hareketin temel prensipleriyle oluşturmuştur. 1916'da ilk soyut işlerini üretmiştir. Tekstil ve mobilya alanında dizaynlar yapmıştır.

Resim 9: Vilmos Huszár, Kadın figürü ile kompozisyon, 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 80 x 60.4 cm, The Riklis Collection of Mc Crory Corporation
<https://www.moma.org/collection/works/80491?locale=en>

Resim 9'da geometrik keskin hatlardan oluşturulmuş bir kadın figürü görülmektedir. Dikey ve yatay çizgilerin yanında diyagonal çizgilerde kullanılmıştır. Figür, bu çizgilerin kesiştiği yerlerin sarı, kırmızı, mavi ve siyah renklere boyayarak oluşturulmuştur. Figürün yüzü geometrik şekillerden yapılmıştır. Vücudunda büyük beyaz biçim egemendir. Dikdörtgenlerin

kesisen kısımları renklendirilmiştir. Kollar beyaz ve gri dikdörtgenlerden yapılmıştır. Resimde soyutlama yapılmış ve hacimlendirmeye başvurulmamıştır. Çalışmada bir denge söz konusudur. Nesnel dünyadan bir öge alınarak resmin plastiği içinde kurgulanmış ve çalışma temel renklere indirgenmiştir.

Resim 10: Vilmos Huszár, Kompozisyon, 1955-60, mukavva üzerine yağlıboya, 84.2 x 61.4 cm, Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid.
http://www.museothyssen.org/en/thyssen/zoom_obra/1069

Resim 10 'da üçgen, kare, dikdörtgenlerden oluşturulmuş beyaz zemin üzerine soyut bir düzenleme yapılmıştır. Çalışmada asimetrik bir tarzda, temel renkler kullanılarak oluşturulmuştur. Çalışmanın merkezinde sarı büyük kareye yer verilmiş çevresinde de beyaz zemin üzerine kırmızı küçük üçgen ve gri üçgen resmedilmiştir. Resmin alt tarafında mavi dikdörtgen vardır. Çalışmanın üst sol kısmında mavi üçgen, sağ üstte ise siyah dikdörtgen kullanılmıştır. Resimde kurgu bir denge içindedir. Sanatçı, non-figüratif bir çalışma olarak tasarlamış ve gerçek dünyadan herhangi bir öğeye yer vermemiştir.

GEORGES VANTONGERLOO

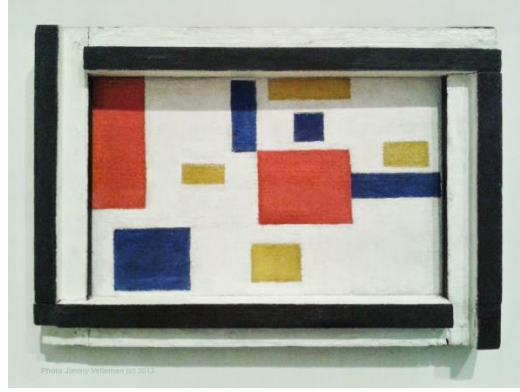
Georges Vantongerloo, 1886 tarihinde Antwerp'da (Brüksel) doğmuştur. De Stijl

grubu üyelerindedir. Yaklaşık 1900'larda Anvers'de, (Brüksel) Académie des Beaux-Arts'da okumuştur. 1914-18 yıllarında Hollandadaki işi, kraliçenin dikkatini çekmiştir. Burada mimari tasarımlar üzerinde çalışırken sanatçı, Piet Mondrian, Bart van der Leck ve Theo van Doesburg ve onlarla birlikte 1917'de kurulan dergi De Stijl ile karşılaşmıştır. 1918'de Brüksel'e döndükten sonra Menton'a (Fransa) taşınmıştır. Vantongerloo, Fransa'da birçok sergiler düzenlemekte olan sanatçı ve mimar Max Bill ile yakın bir dostluk geliştirmiştir. Sanatçı, 1924 yılında Antwerp kitapçığını "L D'Art et son avenir" yayınlamıştır.

1930 yılında, Paris'te çeşitli köprü ve havaalanının modelleri yaparak bunları Musée des Arts Décoratifs'de sergilenmiştir.

İlk solo sergisini the Galerie de Berri'de (Paris) açmıştır. 1949 yılında, Vantongerloo, Max

Bill ve Saint Peter ile, Zürih Antoine Pevsner'de bir sergi yapmıştır.

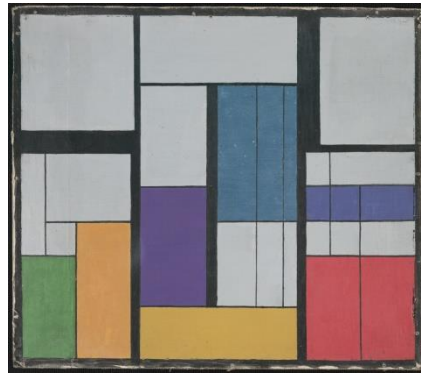

Resim 11: Georges Vantongerloo, Kompozisyon (GV 10A), 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 20-30 cm, Chantal & Jacob Bill Koleksiyonu, İsviçre.

<http://anartlovers.blogspot.com.tr/2014/09/georges-vantongerloo-antwerp-1886-paris.html>

Resim 11'deki çalışmada biçim ve içerik olarak ana renkler kullanılarak dikdörtgenlerden oluşan dengeli bir resim görülmektedir. Resimde merkezde kırmızı büyük dikdörtgen, sol üstte dikey olarak ele alınmış

kırmızı dikdörtgenle dengelenmiştir. Çalışmada renkler arasındaki dağılımda bir denge söz konusudur. Asimetrik olarak kurgulanan bu resimde çerçeve olarak tasarlanan yapıda da siyah beyaz birlikteliği bulunmaktadır.

Resim 12. Georges Vantongerloo. Kompozisyon II, Eşkenar Üçgenden Türemiş Çivit Mavisi Menekşe, 1921, Karton üzerine monte edilmiş tuval üzerine yağlıboya, 33 x 37.5 cm, Modern Sanat Müzesi, New York.

<https://www.moma.org/collection/works/80540?locale=en>

Resim 12'de Kompozisyon'da farklı kalınlıktaki ve genişlikteki çizgilerin dikey ve

yatay şekilde bölünerek çeşitli boyutlarda dikdörtgenler oluşturulmuş bir çalışma gö-

rılmaktadır. Resmin alt yüzeyinde ana renklerin yanında yeşil ve mor ile de bir üçgen oluşturulmaya çalışılmıştır. Resmin üst kısmında siyah konturlarla çevrilmiş beyaz dikdörtgenlere yer verilmiştir. Sanatçı doğada yer almayan öğeler seçerek tamamen resmin kendi plastiğini kurgulamıştır. Dengeli bir çalışma olan bu kompozisyonda hacimlendirme kullanılmamıştır.

SONUÇ

XX. yüzyılda, insanın giderek doğa taklidinden kaçınarak, kendi iç gerçekliğine yönelmesi ve sanatta bireyselliğin yerine evrensel olanın almasıyla beraber, sanatta yeni biçim ve içerik anlayışı ortaya çıkmıştır. Duyulara dayanan somut dış gerçeklik soyutlamaya ve soyut sanata yerini bırakmıştır. Bu biçim ve içeriği benimseyen sanatçılar özellikle 1912-17 yılları arasında Neo-Plastisizm (Yeni-Plastikçilik) akımında eserler ortaya koymuşlardır. Bu akımda eserler üreten sanatçılar, estetiğin en yalın basit halini kullanmaya çalışmışlardır. Renkleri ana renklere indirgemişler, çizgileri dikey ve yatay olarak kullanarak dengeli kompozisyonlar yaratmışlardır.

Geometrik bir düzen benimseyen başta Piet Mondrian, Theo Van Doesburg, Bart van der Leck, Georges Vantongerloo, Vilmos Huszár gibi sanatçılar, Neo-plastisizm'in teorik ve uygulama alanında araştırmalar gerçekleştirmişlerdir. Kompozisyonlarında merkezi bir odak sistemi ve hacimlendirmeyi kullanmayan bu sanatçılar saf soyut kompozisyon üretmeye çalışmışlardır.

Üç boyutlu hacim duygusunu bir tarafa itmişler onun yerine düz yüzeyler yaratmışlardır. Doğa renkleri yerine saf renk paletini kullanmışlardır. Resimlerinde tasviri kullanmayarak gerçeğin saf renk ve biçimlerle elde edilebileceği düşüncesini benimsemişlerdir.

Çalışma XX. yüzyılın önemli bir akımı olan Neo-Plastisizm'in ve bu alanda çalışmış önemli sanatçıların eserlerinin belirtilen amaçlarla açıklanması açısından önem taşı-

maktadır. Bu doğrultuda, çalışmada belirtilen sanatçıların sanat anlayışları ve eserlerinin çözümlemesi yapılmıştır.

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon (İnek), 1917, Kağıt üzerine kurşun kalem, 11.7 x 15.9 cm, Moma Müzesi.

<https://www.moma.org/collection/works/85590?locale=en> Erişim tarihi: 10.10.2016

Resim 2: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon (İnek), 1917, Kağıt üzerine guaj boya, yağlıboya ve füzen, 39.7 x 57.7 cm, Moma Müzesi.

<https://www.moma.org/collection/works/35396?locale=en> Erişim tarihi: 07.10.2016

Resim 3: Theo van Doesburg (Christian Emil Marie Küpper), Kompozisyon VIII (İnek), 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 37.5 x 63.5 cm, Moma Müzesi.

<https://www.moma.org/collection/works/79189?locale=en> Erişim tarihi: 05.10.2016

Resim 4: Bart Van Der Leck, Kompozisyon, 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 54.3 x 42.5 cm, Tate Müzesi.

<http://www.tate.org.uk/art/artworks/leck-composition-t00896> Erişim tarihi: 23.10.2016

Resim 5: Bart van der Leck, Fırtına, 1916, Tuval üzerine yağlıboya.

(<http://krollermuller.nl/en/bart-van-der-leck-the-tempest-1>) Erişim tarihi: 27.10.2016

Resim 6: Mondrian, Büyük kırmızı bir uçak, sarı, siyah, gri, mavi ile kompozisyon, 1921, Tuval üzerine yağlıboya, 59,5 x 59.5 cm, Gemeentemuseum, The Hague, The Netherlands x

(<http://www.pietmondrian.info/lifetime-evolution/lifetime-evolution.html>) Erişim tarihi: 09.11.2016

Resim 7: Mondrian, Kırmızı, mavi ve sarı ile kompozisyon, 1930, Tuval üzerine yağlıboya, 46 X 46 cm, Kunsthau Zürich.

- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Piet_Mondriaan,_1930_-_Mondrian_Composition_II_in_Red,_Blue,_and_Yellow.jpg Erişim tarihi: 17.11.2016
- Resim 8: Mondrian, Sarı, mavi ve mavi ile kompozisyon, 1937-42, Tuval üzerine yağlıboya, 72.7 X 69.2 cm, Tate Müzesi.
- <http://www.tate.org.uk/art/artworks/mondrian-composition-with-yellow-blue-and-red-t00648> Erişim tarihi: 27.11.2016
- Resim 9: Vilmos Huszár, Kadın figürü ile kompozisyon,1918, Tuval üzerine yağlıboya,80 x 60.4 cm, The Riklis Collection of Mc Crory Corporation
- <https://www.moma.org/collection/works/80491?locale=en> Erişim tarihi: 24.11.2016
- Resim 10: Vilmos Huszár, Kompozisyon,1955-60, mukavva üzerine yağlıboya, 84.2 x 61.4 cm, Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid.
- http://www.museothyssen.org/en/thyssen/zoom_obra/1069 Erişim tarihi: 15.11.2016
- Resim 11: Georges Vantongerloo, Kompozisyon (GV 10A), 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 20-30 cm, Chantal & Jacob Bill Koleksiyonu, İsviçre.
- <http://anartlovers.blogspot.com.tr/2014/09/georges-vantongerloo-antwerp-1886-paris.html> Erişim tarihi: 28.11.2016
- Resim 12:Georges Vantongerloo. Kompozisyon II, Eşkenar Üçgenden Türemiş Çivit Mavisi Menekşe, 1921, Karton üzerine monte edilmiş tuval üzerine yağlıboya, 33 x 37.5 cm, Modern Sanat Müzesi, New York.
- <https://www.moma.org/collection/works/80540?locale=en> Erişim tarihi: 17.11.2016
- KAYNAKÇA**
- Antmen, A. (2010). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul : Sel Yayınları.
- Baljeu, J & Blok, C. (1975-76), Reviewed Works: Theo van Doesburg by Joost Baljeu; Piet Mondriaan: een catalogus van zijn werk in Nederlands openbaar bezit by Cor Blok, , Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art, Vol. 8, No. 2, 98-108. Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publicaties
- Beckett, J. (1979), Dada, Van Doesburg and De Stijl, Journal of European Studies, vol. 9, 33-34: 1-25.
- Calosse, Jp.A. (2011), Mondrian, Parkstone International.
- Danto, A. (2013), Sanat Nedir, (Çev: Baransel, Z.), İstanbul : Sel Yayınları.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,(1997), Cilt :1-2-3, İstanbul: YEM Yayınları.
- Farago, F. (2006), Sanat,(Çev: Doğan, Ö.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Farthing, S., (ed.) (2012), Sanatın Tüm Öyküsü, (Çev: Aldoğan, G., Candil Çulcu, F.), Çin : Hayalperest Yayınları.
- Fineberg, J.(2013), 1940'tan Günümüze Sanat, (Çev: Atay Eskier, S., Yılmaz, G.E.), İzmir : Karakalem Yayınları.
- Golding, J.(2000), Paths to the absolute : Mondrian, Malevich, Kandinsky, Pollock, Newman, Rothko and Still, London : Thames & Hudson.
- Heartney, E. (2008), Sanat & Bugün, (Çev: Akınhay, O.), İstanbul: Akbank Yayınları.
- Hollingsworth, M.,(2009), Dünya Sanat Tarihi, (Çev:Küçükerdoğan, R., Ergüder, B.), İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- Kuspit, D. (2006), Sanatın Sonu, (Çev:Tezgiden, Y.), İstanbul : Metis Yayınları.
- Leppert, R.D. (2009), Sanatta Anlamın Görüntüsü, (Çev: Türkmen, İ.), İstanbul:Ayrıntı Yayınları.
- Locher, P& Overbeeke, K. & Stappers, P. J. (2005), Spatial balance of color triads in the abstract art of Piet Mondrian, Perception Dergisi, Volume 34, 169-189.
- Lynton, N. (2004), Modern Sanatın Öyküsü,

- (Çev: Çapan, C.& Öziş, Ş.) Çin : Remzi Kitabevi.
- İpşiroğlu, N.& İpşiroğlu, M.,(2009), Sanatta Devrim, İstanbul: Hayalbaz Yayınları.
- Salcman, M. (2014),Piet Mondrian's (1872-1944) Composition A, 1920: On the Road to Perfection, World Neurosurgery Dergisi, Volume 81, Issues 3-4, 447-450.
- Petra, H., (2010), Van Doesburg and the International Avant-Garde: Constructing a New World, Border Crossings; Winnipeg, Kanada, 94-96.
- Susanne, D.(1995), Piet Mondrian: 1872-1944: structures in space, Köln :Benedikt Taschen.
- Şahiner, R.(2008), Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapı bozumu, İstanbul : Yeni İnsan Yayınevi.
- Pomie`s, A., Tissier-Desbordes,(2016), E. Constructing the object of research in the manner of Piet Mondrian: An integrative epistemology for consumer research, Marketing Theory, Volume 16(3), 279-298.
- Thompson, J. (2014), Modern Resim Nasıl Okunur, (Çev: Çulcu, F.C.), İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Turani, A. (1999), Dünya Sanat Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- <https://www.guggenheim.org/artwork/artist/Georges-Vantongerloo>
- <https://www.moma.org/collection/works/85590?locale=en>
- <https://www.moma.org/collection/works/35396?locale=en>
- <https://www.moma.org/collection/works/79189?locale=en>
- <http://www.tate.org.uk/art/artworks/leack-composition-t00896>
- <http://krollermuller.nl/en/bart-van-der-leack-the-tempest-1>
- <http://www.pietmondrian.info/lifetime-evolution/lifetime-evolution.html>
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Piet_Mondriaan,_1930_-_Mondrian_Composition_II_in_Red,_Blue,_and_Yellow.jpg
- <http://www.tate.org.uk/art/artworks/mondrian-composition-with-yellow-blue-and-red-t00648>
- <https://www.moma.org/collection/works/80491?locale=en>
- http://www.museothyssen.org/en/thyssen/zoo_m_obra/1069
- <https://www.moma.org/collection/works/80540?locale=en>
- <http://anartlovers.blogspot.com.tr/2014/09/georges-vantongerloo-antwerp-1886-paris.html>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Piet_Mondrian
- <http://blog.kavrakoglu.com/tag/bart-van-der-leack/>